

Oplegger monitor verduurzaming monumenten terugblik en toekomstvisie

Aangevraagd door : Routekaart Verduurzaming Monumenten

Contactpersoon : mevrouw P. de Vries

Datum : 16 december 2025

Right Marktonderzoek en Advies B.V.

Telefoon : 038-4212185

Projectleider : de heer G. Hamstra

Projectnummer : 3370-63

Hierbij de terugblik over de afgelopen vijf jaar (2020 t/m 2024) en de toekomstvisie op de monitor verduurzaming.

Vriendelijke groeten,

Geert Hamstra | ghamstra@rightmarktonderzoek.nl

Jeroen Kommer | jkommer@rightmarktonderzoek.nl

8,4

Gemiddelde
klantwaardering

30
Jaar

Right Marktonderzoek

Aangesloten bij

DATA &
INSIGHTS
NETWORK

Inhoud

1.	Terugblik monitor verduurzaming	3
2.	Toekomstvisie monitor verduurzaming	7

1. Terugblik monitor verduurzaming

Aanleiding

Begin 2019 is het vierjarige programma *Erfgoed en Duurzaamheid* van start gegaan om de klimaatdoelstellingen te ondersteunen en samen met monumenteigenaren, overheden en monumentorganisaties duurzame ambities te realiseren. Een van de initiatieven van de gezamenlijke erfgoedpartijen (o.a. RCE, Nationaal Restauratiefonds, Nederland Monumentenland, Provincies, erfgoedloketten, gemeenten en duurzaamheidsadviseurs) is het opzetten van een ‘monitor verduurzaming monumenten’, waaronder een onderzoek middels een online enquête onder monumenteigenaren. In 2019 is in samenwerking met de RCE en het Restauratiefonds een pilottraject uitgevoerd, waarbij er een instrument is ontwikkeld om de verduurzaming van monumenten doorlopend (1 keer per jaar) te monitoren.

Monumenteigenaren zijn via diverse online platforms opgeroepen om aan de monitor deel te nemen. Daarnaast zijn eigenaren die in een eerder stadium aan de monitor hebben deelgenomen en hebben aangegeven eens per twee jaar benaderd te mogen worden, persoonlijk per e-mail uitgenodigd. Sinds 2022 nemen jaarlijks ruim 500 monumenteigenaren aan het onderzoek deel.

Interesse in verduurzaming is groot

Monumenteigenaren zijn sterk betrokken bij het verduurzamen van hun panden. De interesse om te verduurzamen is groot; sinds 2021 heeft jaarlijks minimaal 80% van de monumenteigenaren aangegeven hierin (zeer) geïnteresseerd te zijn. Deze interesse blijkt tevens door het feit dat vrijwel alle eigenaren maatregelen hebben genomen (2024: 98%). Verduurzaming is stevig ingebed in het beheer van monumentaal vastgoed, het is uitgegroeid tot een structureel onderdeel van de manier waarop eigenaren naar hun pand kijken.

De voornaamste redenen om te verduurzamen zijn in de afgelopen jaren vrijwel gelijk gebleven. Monumenteigenaren noemen vooral het verlagen van de energierekening, het verbeteren van het wooncomfort en het toekomstbestendig maken van het monument.

Het rapportcijfer voor het wooncomfort schommelt rond de 7, waarbij de eigenaren van gemeentelijke monumenten doorgaans iets positiever zijn dan eigenaren van rijksmonumenten. Ondanks die stabiliteit blijven koude gerelateerde ongemakken, vooral veroorzaakt door enkel glas en onvoldoende isolatie van muren en vloeren, belangrijk aandachtspunten.

De bereidheid om zonder directe aanleiding, zoals aankoop of groot onderhoud, verduurzamingsmaatregelen door te voeren neemt eveneens toe (2023: 43%, 2024: 48%). De meest toegepaste maatregelen zijn vergelijkbaar met eerdere jaren, waaronder energiezuinige verlichting, kierdichting en HR(e)-ketels. Tegelijkertijd zien we een groei in meer ingrijpende maatregelen zoals zonnepanelen, zonneboilers en (hybride) warmtepompen.

Effect van maatregelen is stabiel

Eigenaren zijn over het algemeen tevreden over de effecten van verduurzamingsmaatregelen, vooral bij investeringen in energievoorzieningen zoals een (hybride) warmtepomp en zonnepanelen. De waardering voor basismaatregelen, zoals radiatorfolie en kierdichting, is meer verdeeld. Het effect van de maatregelen op het gas- en elektriciteitsverbruik is sinds 2020 redelijk stabiel: ongeveer een derde geeft aan dat deze geen of minder effect hebben gehad, terwijl ruim de helft aangeeft dat het effect volgens verwachting of boven verwachting is.

Advies speelt een groeiende rol

Hoewel meer dan de helft van de monumenteigenaren geen extern advies inwint, neemt het gebruik ervan wel toe (2023: 41% / 2024: 46%). Opvallend is dat eigenaren die wél advies hebben ingewonnen, aanzienlijk beter zicht hebben op de verwachte besparingen van maatregelen (44% tegenover 30% zonder advies). Dat suggereert dat advies helpt bij het maken van beter geïnformeerde keuzes, wat mogelijk bijdraagt aan reëlere verwachtingen en doelgerichtere investeringen.

Toekomstplannen: voorzichtigheid neemt toe

Waar de bereidheid om te investeren in verduurzaming de afgelopen jaren hoog bleef, is deze nu voor het eerst sinds 2020 afgenomen: 74% van de eigenaren overweegt binnen drie jaar te verduurzamen, tegen 83% in 2023. Hoewel dit percentage vergelijkbaar is met dat van 2020, markeert de daling een trendbreuk na enkele jaren van groeiende investeringsbereidheid. Dit lijkt met name te worden veroorzaakt door verminderde interesse in het aanbrengen van zonnepanelen en (hybride) warmtepompen. Waarschijnlijk omdat deze maatregelen de afgelopen jaren al zijn toegepast.

Ook de motivatie verandert licht: het verlagen van de energierekening blijft het belangrijkste argument (78%), maar dit aandeel neemt sinds 2022 geleidelijk af. Een beperkte groep laat toekomstige investeringen leiden door positieve ervaringen met eerdere verduurzamingen (28%), wat erop wijst dat succesvolle maatregelen niet automatisch tot verdere investeringsbereidheid leiden.

Verwachte kosten stijgen

Sinds 2020 is gevraagd welke kosten men verwacht te maken voor het aanbrengen van duurzaamheidsmaatregelen. De groep die minder dan € 50.000,- denkt te moeten investeren is sinds 2020 iets afgenomen. De groep die verwacht meer dan € 100.000,- aan kosten te maken voor duurzaamheidsmaatregelen is sinds 2020 verdubbeld (van 6% naar 12%). De toekomstige maatregelen worden veelal met privé- en spaargeld gefinancierd (2020: 61% / 2024: 69%).

Informatievoorziening: beter, maar nog steeds een knelpunt

Monumenteigenaren ervaren het vinden van duidelijke en toepasbare informatie over verduurzamingsmogelijkheden nog steeds als lastig, al is dit probleem minder groot dan in 2020 (2020: 51%, 2024: 43%). Het aantal monumenteigenaren dat geen subsidies en leningsfaciliteiten kent is sinds 2020 aanzienlijk gedaald (2020: 33%, 2024: 18%).

Ingezoomd op welke websites monumenteigenaren kennen, blijft Monumenten.nl de bekendste informatiebron en heeft sinds 2020 een sterk groeiende bekendheid (van 54% naar 83%). Vergeleken met 2020 is het deel van de monumenteigenaren dat geen van de voorgelegde websites kent gedaald (2020: 16%, 2024: 9%). Het aantal monumenteigenaren dat geen van de genoemde subsidies en leningsfaciliteiten kent is ook (aanzienlijk) gedaald (2023: 29%, 2024: 18%).

1. Verduurzaming is structureel ingebed in het monumentenbeheer. De grote en langdurig stabiele belangstelling, gecombineerd met het feit dat vrijwel alle eigenaren maatregelen hebben genomen, laat zien dat verduurzaming inmiddels een vast onderdeel vormt van het beheer van monumentaal vastgoed.
2. Comfortverbetering en energiebesparing blijven de kernmotieven, maar de urgentie hiervan neemt licht af. Tegelijkertijd blijven kou gerelateerde klachten een terugkerend aandachtspunt, mede door beperkingen in isolatiemogelijkheden.
3. Toepassing van eenvoudigere maatregelen stabiliseert, terwijl de inzet van zwaardere energievoorzieningen is toegenomen. De groei in warmtepompen en zonnepanelen in eerdere jaren lijkt nu te leiden tot een afvlakkende investeringsbereidheid voor deze maatregelen.
4. Effecten van maatregelen worden als stabiel en grotendeels positief ervaren. Ruim de helft ziet effecten die voldoen aan of boven verwachting zijn, wat duidt op realistische verwachtingen en voldoende effectiviteit van veel maatregelen.
5. Extern advies speelt een steeds belangrijkere rol in gerichte besluitvorming. Eigenaren die advies inwinnen hebben aantoonbaar beter zicht op te verwachten besparingen, wat wijst op de meerwaarde van begeleiding bij complexe verduurzamingskeuzes.
6. De investeringsbereidheid daalt voor het eerst sinds 2020, ondanks brede interesse in verduurzaming. Verminderde interesse in zonnepanelen en warmtepompen en stijgende verwachte kosten dragen hier waarschijnlijk aan bij.
7. Verwachte kosten nemen toe, vooral aan de bovenkant van het spectrum. Het aandeel dat meer dan € 100.000,- nodig denkt te hebben, is sinds 2020 verdubbeld, wat kan wijzen op groeiend besef van de complexiteit en omvang van maatregelen en stijgende prijzen.
8. Informatievoorziening vormt nog steeds een knelpunt, maar de situatie verbetert. Minder eigenaren ervaren moeite met het vinden van informatie en de bekendheid met leningen, subsidies en informatieplatforms neemt duidelijk toe. Monumenten.nl vervult een belangrijke centrale rol in de informatievoorziening, met een sterk stijgende bekendheid sinds 2020.

2. Toekomstvisie monitor verduurzaming

De Monitor Verduurzaming Monumenten heeft zich in de afgelopen vijf jaar ontwikkeld tot een waardevol instrument om ontwikkelingen in het verduurzamingsgedrag van monumenteigenaren structureel en nauwkeurig te volgen. Juist doordat de monitor jaarlijks is uitgevoerd, ontstaat inmiddels een robuuste tijdreeks waarmee veranderingen betrouwbaar kunnen worden geduid en onderliggende mechanismen zichtbaar worden.

Uit de resultaten blijkt dat verduurzaming stevig is ingebed in het beheer van monumentaal vastgoed, maar ook dat er belangrijke verschuivingen plaatsvinden in motieven, investeringsbereidheid, kostenverwachtingen en informatiebehoeften. Om deze bewegingen goed te blijven volgen en om het instrument toekomstbestendig te maken, is een doorontwikkeling van de monitor wenselijk.

1. Vergroot de betrokkenheid door een kortere, compactere vragenlijst

De respons laat zien dat de monitor breed wordt gewaardeerd, maar herhaalde deelname door dezelfde groep monumenteigenaren leidt onvermijdelijk tot enige afname in bereidheid. Een compacter onderzoek kan dit voorkomen. Door de kernindicatoren, zoals interesse in verduurzaming, genomen maatregelen, ervaren effecten, investeringsbereidheid en informatiebehoefte, te behouden maar strakker te formuleren, blijft de monitor vergelijkbaar door de jaren heen, terwijl de belasting voor deelnemers afneemt.

2. Introduceer een jaarlijks wisselend verdiepend thema

Naast de vaste set aan kernvragen biedt een jaarlijks themablok de mogelijkheid om in te spelen op actuele ontwikkelingen en beleidsvragen. Dit verhoogt zowel de beleidsrelevantie als de interesse en nieuwsgierigheid bij monumenteigenaren.

Voorbeelden van mogelijke thema's:

- Energiedragers & Warmtetransitie: wat betekent de overstap naar all-electric of hybride systemen voor monumenten?
- Financiële drempels & investeringsgedrag: hoe beïnvloeden stijgende kosten het tempo van verduurzaming?
- Advieskwaliteit & marktontwikkeling: welke rol speelt deskundige begeleiding bij besluitvorming?
- Leefkwaliteit & comfort: verdieping op ervaren knelpunten zoals koude, tocht en binnenklimaat.
- Monumenten en klimaatadaptatie: ervaren monumenteigenaren schade door droogte, wateroverlast etc.

Als u het écht wilt weten...